

חינוך בפרשה – בהעלותך

שלהבת עולה מאליה

השתתפתי ב'מסיבת חומש' בתלמוד תורה וילדי החמד עולים בזה אחר זה לבמה, תוך שהמנחה מכריז את שמותיהם. השמות צלצלו בטעם של פעם. חלק נכבד מהילדים נשאו את שמות זקניהם ז"ל "מיכל יהודה ליפקוביץ... אהרן ליב שטינמן... ברוך טולידאנו...". היושב לידי הפטיר "געגועים!". לעומתו, חשבתי אני בליבי על העתיד העצום שמצופה לילדים אלה, אלה הקטנים - גדולים יהיו בדרך אבותיהם!

כאשר מלמד פונה לתלמידים בני 8 או 18, עליו לדמיינם בוגרים, אבות, סבים, שטרם הבשילו. לפניו אנשים נכבדים, ראשי בית אב, ממשיכי העם היהודי ומנחילי המורה לדור הבא, לעת עתה קטנים הם...

רש"י הק' מביא דרשת חז"ל על סמיכות 'קרבנות הנשיאים' ל'בהעלותך את הנרות', חלשה דעתו של אהרן ששבטו לא השתתפו בקרבנות הנשיאים. ניחמו הקב"ה "חייך! שְׁלַךְ גְּדוּלָה מְשֻׁלָּה, שְׁאֵתָהּ מְדַלֵּק וּמְסִיב אֶת הַנְּרוֹת...". הקשה הרמב"ן, מדוע הזכיר הקב"ה הדלקת הנרות ולא מעשה הקטורת וכדו'? ומיישב "וּבְלִשׁוֹן הַזֶּה מְצֵאתִיהָ בְּמִגְלַת סִתְרֵים לְרַבֵּינוּ נָסִים, שֶׁהַזְכִּיר הָאֱגֵדָה הַזֹּאת: כִּי־נִשְׁקָרְבוּ יְ"ב שְׂבָטִים וְלֹא הִקְרִיב שְׂבֵט לְוִי וְכוּ', אָמַר לוֹ הַקֹּב"ה לְמַשָּׁה, דִּבֶּר אֶל אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: יֵשׁ חֲנֻכָּה אַחֲרַת שֵׁשׁ בָּהֶם הַדִּלְקַת הַנְּרוֹת וְאֲנִי עוֹשֶׂה בָּהֶם לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי בְּנֵיךְ נָסִים וְתִשְׁוֶעַה וְחֲנֻכָּה שֶׁקְרוּיָהּ עַל שְׁמֵם, וְהִיא חֲנֻכַּת בְּנֵי חֲשֹׁמוֹנָאִי...". ההבדל בין אהרן לנשיאים היא ההמשכיות, לדורות העתידים. אמנם הנשיאים זכו לתהילה, אך היא רק בהווה. גדולת אהרן היא נצחית. הבטחה לו ולזרעו אחריו. זו גדולה אמיתית!

פרק חינוכי ראשון במעלה נמצא בהקדמת 'חובת התלמידים'. הרה"ק מפאסצנא הי"ד טווה במארג זהב את יסודות משנתו החינוכית. קטע משמעותי מוקדש לחובתנו לראות בצעירים 'בוגרים עתידיים': "צריך המלמד והאב לדעת שאת בני ה', גדולי ישראל, עליו לחנך ולגלות, את הנערים אשר לפניו - יראו לנשמות גדולות אשר עודן באַבָּן, ועליהם להצמיחן ולהפריחן". יש שרואים במבט צר את ההווה הילדי, מחנכים ל'כאן ועכשיו' ללא חשיבה רחוקה. המחבר מוקיעם! "מלמד ואב כזה חוטא הוא נגד ה' ועמו".

'בוקר לבן' בניו יורק. שלג כבד ירד בלילה והכל כוסה בלבן. בבוקר הופיע שלשה בחורים בלבד בישיבת 'תורה ודעת'. ראש הישיבה הג"ר שלמה היימן התייצב בשעה הקבועה ופתח באמירת שיעורו היומי. הרב נשא קולו בהסברה והתאמץ עד שאיבד נשימתו. שאלוהו תלמידיו "בכל יום מרים הרב קולו כדי שכל התלמידים ישמעו, אך היום נוכחנו שלשה בלבד...". השיב הרב: "אתם שלשה? לא נכון! אני משקיע בשיעור שגם מאות בניכם ותלמידים ישמעו אותי! עלי לוודא שדברי התורה יגיעו לדורות הבאים!".

קל למחנך להפעיל שיטות משמעת שילד ישב בשקט. האם 'שיטות' אלו חינוכו אותו למשמעת? האם זה ישפיע עליו בבגרותו? שיחה טובה, אולי לא תפעל במייד, אבל משיגה חינוך לטווח ארוך! כאשר מחנכים רק ע"י "ככה זה" ואינרציה ללא הבנה, מסַכְּנִים את העתיד, כי צפויים 'שוברי שיגרה'... הבנה והסברה, חיבור נפש הצעירים לידי אהבת ה', ימשיכו להניעו גם כשהוא ברשות עצמו, ללא משגיחים... שמעתי על יהודי יקר שפּוֹשׁ מפני רב השכונה שהיה תלמידו, והיה משפילו להכניע 'היפראקטיביות'...!

בפרשה נא' וַיִּסְעוּ מִהָר ה', וחז"ל דרשו בַּגְּנוּתָנוּ 'כתינוק הבורח מבית הספר'. ניתן להמליץ בדרך החיוב: לא רצו להישאר ממושמים "בתחתית ההר" שנכפה עליהם כגיגית. רצו לצאת לחיים ולהוכיח נאמנות למה שקיבלו בסיני, תורה ויר"ש, מוסר ודרך ארץ, נעשה ונשמע - בלשון עתיד! כך בחינוך בנינו ותלמידינו, לא מכוונים להווה, שיתפלל תחת פיקוח, שילמד במסגרת, אלא תמיד, כהבטחת ה' לאהרן!

זו כוונת הביטוי 'מחנך לדורות' שקראו על גדולי המחנכים. לא חיפשו להם 'שקט בכיתה' ועבודה נוחה, אלא השקיעו במבט עתידי, להעמיד תלמידים, כדרשת הג"ר מאיר שפירא מלובלין: לְכוּ בְּנִים שִׁמְעוּ לִי, גם אחרי שאתם הולכים מלפני. מיילדת קרויה 'חֲכָמָה', בדרך צחות ע"ש אִיזְהוּ חָכָם הָרוּאָה אֶת הַנּוֹלָד...

ובדרך אגב: שאלני חבר, למה נאמר 'כתינוק הבורח מבית הספר', ולא 'כמלמד הבורח'...? והשיב בצחות, הבריחה לא היתה עד כדי כך...